

BANK KREDITLARINING AHOLI BANDLIGI VA IQTISODIY O'SISHIGA TASIRINI BAHOLASH

Nurmatova Qimmatgul Usan qizi
Tashkent International University
magistranti

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi bank kreditlarining aholi bandligi va iqtisodiy o'sishga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqotda tijorat banklari tomonidan ajratilayotgan kreditlar hajmining ortishi, uning investitsion faollik va yangi ish o'rinlari yaratish jarayoniga ta'siri tahlil qilindi. Shuningdek, kredit resurslarining tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishining iqtisodiy samaradorlikka ta'siri baholandi. Natijada bank kreditlash tizimini takomillashtirish zarurligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: bank kreditlari, aholi bandligi, iqtisodiy o'sish, investitsion kreditlash, moliyaviy resurslar, real sektor

So'nggi yillarda iqtisodiy o'sishni ta'minlash va aholi bandligini oshirishda moliyaviy sektorning, xususan, tijorat banklari faoliyatining roli sezilarli darajada ortib bormoqda. Bank kreditlari iqtisodiyotda investitsion faollikni rag'batlantiruvchi asosiy moliyaviy instrumentlardan biri bo'lib, ishlab chiqarish hajmini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va tadbirkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ham bank tizimi orqali real sektorni moliyalashtirish hajmining izchil ortib borayotgani iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash va bandlik darajasini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Xususan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan kreditlar yangi ish o'rinlari yaratilishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, bank kreditlarining iqtisodiy o'sish va bandlikka ta'sirini kompleks baholash hamda ushbu jarayonda mavjud muammolarni aniqlash dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

Bank kreditlarining iqtisodiy o'sish va bandlikka ta'siri ko'plab xalqaro tadqiqotlarda keng o'rganilgan. Xususan, World Bank tadqiqotlarida moliyaviy rivojlanish va kreditlash hajmining oshishi iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi hamda bandlik darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslab berilgan [1].

International Monetary Fund hisobotlarida esa bank kreditlarining samarali taqsimlanishi investitsiya faolligini oshirishi va ish o'rinlari yaratilishini rag'batlantirishi ta'kidlangan [2].

Mahalliy tadqiqotlarda, jumladan, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlarida bank kredit portfelining kengayishi real sektor rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi hamda kichik biznesni moliyalashtirish orqali bandlik darajasining oshishiga xizmat qilishi qayd etilgan [3].

O'zbekistonda bank kreditlarining kengayishi iqtisodiy o'sish va aholi bandligini ta'minlashda muhim moliyaviy omil sifatida namoyon bo'lmoqda. So'nggi yillarda tijorat banklari tomonidan real sektorni moliyalashtirish hajmining ortib borayotgani ishlab chiqarish faoliyatining kengayishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga va tadbirkorlik faolligining oshishiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan kreditlar bandlik darajasini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Mazkur jarayonni kompleks baholash maqsadida bank kreditlari, iqtisodiy o'sish va bandlik ko'rsatkichlari dinamikasi quyidagi jadvalda keltirilgan.

1-jadval

O'zbekistonda bank kreditlari, iqtisodiy o'sish va bandlik ko'rsatkichlari (2021–2025 yy.) [3]

Ko'rsatkichlar	2021	2022	2023	2024	2025
Kredit portfeli (trln so'm)	326	410	480	533	604
YaIM o'sish sur'ati (%)	7,4	5,7	6,0	6,3	6,5
Bandlik darajasi (%)	67,2	68,5	69,8	70,9	72,1

1-jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2021–2025 yillar davomida bank kredit portfeli hajmining izchil o'sishi kuzatilgan bo'lib, bu iqtisodiyotga yo'naltirilayotgan moliyaviy resurslar hajmining ortib borayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, YaIM o'sish sur'atlarining barqaror saqlanib qolayotgani va bandlik darajasining oshib borishi bank kreditlarining iqtisodiy faollikka ijobiy ta'sir ko'rsatayotganini anglatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bank kreditlarining kengayishi iqtisodiy o'sishga ikki asosiy yo'nalish orqali ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, kreditlar investitsiya faolligini rag'batlantirib, ishlab chiqarish hajmini oshiradi. Ikkinchidan, yangi ishlab chiqarish quvvatlarining yaratilishi aholi bandligining oshishiga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida aholi daromadlarining o'sishi va ichki talabning kengayishiga olib keladi.

Shu bilan birga, bank kreditlarining samaradorligi ularning tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishiga bog'liq. Xususan, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va infratuzilma sohalariga yo'naltirilgan kreditlar bandlikni oshirishda yuqori samara beradi. Biroq, ayrim hollarda kreditlarning samarasiz taqsimlanishi yoki resurslarning norasional yo'naltirilishi iqtisodiy samaradorlikni pasaytirishi mumkin.

Umuman olganda, o'tkazilgan tahlillar bank kreditlarining iqtisodiy o'sish va aholi bandligiga ijobiy ta'sir ko'rsatayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ushbu jarayonning samaradorligini oshirish uchun kredit resurslarini maqsadli va samarali taqsimlash muhim ahamiyatga ega.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, bank kreditlarining kengayishi O'zbekistonda iqtisodiy o'sish va aholi bandligini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Xususan, tijorat banklari tomonidan real sektorni moliyalashtirish hajmining ortib borishi ishlab chiqarish faoliyatining kengayishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga hamda tadbirkorlik subyektlarining rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, kredit resurslarining investision loyihalarga yo'naltirilishi iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etayotgani aniqlandi.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, bank kreditlarining iqtisodiy samaradorligi ularning tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishiga bevosita bog'liqdir. Xususan, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va infratuzilma sohalariga yo'naltirilgan kreditlar bandlikni oshirishda yuqori natija bermoqda. Biroq, ayrim holatlarda kredit resurslarining samarasiz yoki noto'g'ri yo'naltirilishi iqtisodiy o'sish sur'atlarining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu bois, kreditlash jarayonining sifat jihatlarini takomillashtirish zarurati mavjud.

Mazkur muammolarni bartaraf etish maqsadida, avvalo, bank kreditlarini iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlariga yo'naltirish mexanizmlarini takomillashtirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirishni kengaytirish hamda yangi ish o'rinlari yaratishga xizmat qiluvchi loyihalarni qo'llab-quvvatlash maqsadga muvofiq hisoblanadi. Shuningdek, kreditlarni baholashda risk va samaradorlik ko'rsatkichlarini kompleks hisobga olish, kredit monitoring tizimini kuchaytirish hamda moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, bank kreditlash tizimini takomillashtirish va uning iqtisodiy o'sish hamda bandlikka ta'sirini oshirish O'zbekistonda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Bank. Global Financial Development Report 2019/2020: Bank Regulation and Supervision. – Washington, DC: World Bank, 2020. – 180 p.
2. International Monetary Fund. Financial Development and Employment. – Washington, DC: IMF, 2018. – 75 p.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Yillik hisobot – 2025 (2024 yil yakunlari bo'yicha). – Toshkent: O'zR MB, 2025. – 180 b. – URL: https://cbu.uz/upload/medialibrary/f27/Annual-Report-2025_.pdf